

BUGÜNKÜ ERMENİSTAN ARAZİSİNDEN TÜRKLERİN ÇIKARILMASI MESELESİ

.Yavuz ASLAN

Ermeniler bugüne kadar Azerbaycan'da Gürcistan'da, Türkiye'de ve İran'da birçok bölgenin kendi toprakları olduğunu iddia etmişler ve bu konuda oldukça fazla yayın yaparak dünya kamuoyunu kendi yalanlarına inandırmaya çalışmışlar ve bir deceye kadar da bunda muvaffak olmuşlardır. Bu günün en büyük problemlerinden olan Karabağ'da da durum bu merkezdedir. Ermeniler yüzyıllardır Türk vatani, Türk toprağı olan bu bölgenin kendi toprakları olduğunu savunmakta ve dünya kamuoyunu yanlış bilgilendirmektedirler. Halbuki Karabağ'a Ermenilerin yerleştirilmesi 1828-1829 Türk-Rus savaşıdan sonraki gelişmeler sonucunda olmuş ve Çarlık Rusyası tarafından Karabağ topraklarına ilk Ermeniler yerleştirilmiştir.

Bu makalede Karabağ'ın Türk toprağı olduğu hakkındaki araştırmalara bir yenisi eklenilmeyecektir. Dünyanın kabul ettiği gibi(1) Karabağ Azerbaycan'a bağılı bir Türk toprağıdır. ve bu konuda hiç kimsenin bir şüphesi yoktur ve olmamalıdır.

Asıl tartışılması, gündeme getirilmesi ve dünya kamuoyunun dikkatinin çekilmesi gerekli olan konu, bugün Ermenistan sınırları içerisinde kalan Türk topraklarıdır. 1988'de meydana gelen

* Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü

(1) Son olarak AGİK'te, Karabağ'ın Azerbaycan toprağı olduğuna dair bir kararı kabul etmiştir.

deprem öncesi ve sonrasında Ermenistan'dan sürülen, evlerinden atılan 200.000'den fazla Türk'ün haklarının savunulmasıdır. Ve bu insanların haklarının iadesini istemektir. Çünkü dünya kamuoyu bu konuda bilgisizdir. Bildikleri de Ermenilerin uydurdukları yalanlardır.

18. asrın sonları 19. asrın başlarında Rusya'nın kanlı ellerinin Kafkasya'ya uzanması anından itibaren, şimdiki Ermenistan arazisinde yüzyıllar boyu yaşamış Türk boyları için son derece eziyetli günler başlamıştır. İki yüzyıllık Rusya'nın emperyalist siyasetinin neticesi olarak Türklere karşı defalarca yapılan kütleli imha ve soykırım, resmi ve gayri resmi göç ettirmeler sonucunda Türkler bu arazilerden sonuncu neferine kadar kovulmuşlardır.

Bugünkü Ermenistan, Rusların Tarihi Hindistan ve Yakın Doğu'yu elde etme ve sıcak denizlere inme siyaseti doğrultusunda, Ruslar tarafından meydana getirilmiş suni bir devlettir.

1828 yılında Rusya ve İran arasında imzalanan Türkmençay antlaşmasıyla, Nahçıvan ve Erivan arazisinde Ruslar tarafından Ermeni vilayeti teşkil edilerek, toplamı 25 bin yerli Ermeni'nin yaşadığı bu arazilere Türkiye ve bilhassa İran'dan kütleli surette Ermeniler göç ettirilerek, vilâyetin etnik yapısında Ermeni çoğunluğunun sağlanmasına çalışılmıştır.

Bugünkü Ermenistan arazisine kütleli surette Ermenilerin göç ettirilmesi ile paralel olarak, bu arazide yaşayan Türkler çeşitli bahanelerle sıkıştırılarak çıkarıldı. Ve böylece bu arazide

yaşayan Türkler çeşitli bahanelerle sıkıştırılarak çıkarıldı. Böylece bu arazide yaşayan Azerbaycan Türklerinin facialı günleri başlamış oldu.

Ermeni vilayetine dahil edilerek Erivan Eyaletinin; Kırkbulak, Zengibasara, Vedibasara, Şerur, Sürmeli, Derekent, Saatli, Talin, Seyitli, Ahsahlı, Serdarabat, Gernibasara, Abaran, Göyçe (bir kısmı)

Nahçıvan Eyaleti'nin; Elinçeçay, Nahçıvan, Mevzihatun, Hok, Dereleyüz.,

Ordubat dairesinin; Ordubad, Eylis, Deste, Bidev ve Çiçenek bölgelerinde yaşayan Türklerin çoğusu İran, Türkiye ve bilhassa bugünkü Azerbaycan'a göç etmeye mecbur oldular.

Rusların siyasetine uygun olarak, silahlandırılan Ermeniler şimdiki Ermenistan arazisinin her yerinde, müdafaasız, silahsız Türklere karşı büyük bir katliama girişmiş mal ve eşyalarını gasbetmiş ve öz doğma vatanlarından onları sürmeye başlamışlardır. Ermenilerin bu tür faaliyetleri 1905 yılında ve daha sonra 1915-1920 yılları arasında daha kütleli bir şekilde devam etmiştir. Bütün bu baskı ve göç ettirmelere rağmen Ermeniler, Türkler karşısında büyük bir nüfus çoğunluğu sağlayamamışlardır. 1916 Rus nüfus istatistiklerine göre, Erivan Vilayeti'nde (Şarur, Sürmeli Nahçıvan, Novobeyazıt, Eçmiyazin, Gümrü) toplam 500.000 yakın Türk 650.000

Ermeni yaşamaktadır.(2)

70 yıllık Komünizm döneminde de şimdiki Ermenistan'da yaşamış Türkler için acılı günler devam etmiştir. 1948-1953 yılları arasında Stalin, Horutyunof ve Mikoyan üçlüsü, Ermenistan'da yaşayan Türklere karşı bir sıra baskı tedbirleri uygulamışlar, binlerce Türk öldürüldüğü gibi 100 binden fazlası bu topraklardan başka yerlere sürülmüştür.(3) Buna paralel olarak 1935 yılından başlayarak, şimdiki Ermenistan arazisinde bulunan Türk adlı yerleşim merkezlerinin adları değiştirilmeye başlanmıştır. Bugüne kadar binden

(2) Azerbaycan Cumhuriyeti Merkezi Devlet En Yeni Tarih Arşivi, F.970, Op.1, D.227, L.48.

Tarafı olduğunu bildiğimiz Rusların yaptığı nüfus istatistikleri dahi, Erivan vilayeti dahilindeki Türk nüfusun çokluğunu inkâr edememiştir. Rusların 1902'de yaptıkları nüfus sayımlarına göre bütün Erivan Vilayeti 'nde 191.636 Ermeni, 323.825 Türk bulunmaktadır. (Azerbaycan Cumhuriyeti Merkezi Devlet En Yeni Tarih Arşivi F.970.Op.1, D.232,L.17)

1912 Ocak ayında yapılan sayımlara göre ise, Erivan Vilayetinde Türk nüfusu hemen hemen Ermenilerin iki katıdır. (bkz.Kafkaski Kalender, Tiflis, 1913, s.138-151).

Bütün baskı, zulüm ve göç ettirmeler sonucunda ancak 1916 sayımlarında Ermeniler çok az bir farkla çoğunluğu sağlayabilmişlerdir. Bu istatistiklerde dikkati çeken en önemli özellikte, Erivan Vilayetinde yaşayan bütün milletler en ince ayrıntısına kadar belirtilirken (1902 sayımlarına göre Erivan vilayetinde 6655 Rus, 543 Çigan, 32 Polyak, 40.000 Kürt vs.), yalnız Türkler "Müslüman genel kimliği altında kaydedilmiştir.

(3) Samet Ağaoğlu, Sovyet Ermenistan'ı seyahatinde kendisine "Sınırboyu endişesiyle olacak ki, 1948'de Mikoyan'ın teşebbüsü ve Stalin'in emriyle 40.000 Türk Ermenistan'dan çıkarılarak Azerbaycan'ın Kür Çayı kıyılarına yerleştirildiğini bunlara hiçbir yardım yapılmadığını ve çoğunun öldüğünü" söylediklerini belirtmektedir.

(Samet Ağaoğlu, Sovyet Rusya İmparatorluğu, İstanbul,1967, s.18) Ancak yukarıda da belirttiğimiz gibi bu sayı 40.000'den çok fazladır ve bu girişim Türksüz Ermenistan yaratmak yönünde atılmış önemli bir adımdır.

fazla yer adı değiştirilerek, bugünkü Ermenistan arazisinde bir tek Türk isimli yerleşim merkezi bırakılmamıştır.(4))

Sovyet döneminde Azerbaycan'da yaşayan Ermenilere sun'li surette muhtariyet verildiği halde, Ermenistanda yaşayan Azerbaycan Türklerinin hakları en çirkin şekilde bozulmuş, onlar her zaman aşağı görölmüş ve tahkir edilmişlerdir.

Bütün bu olumsuzluklara rağmen Gorbaçov dönemine kadar iki halk belirli bir sükunet içinde yaşamışlardır. Bunda komunizm rejiminin milli unsurlara karşı bilinen siyasetinin büyük rolü olmuştur.

1980'li yıllarda ise, ilk olay 24 Nisan 1983 tarihinde meydana gelmiştir. "sözde Ermeni Soykırımı" gününü bahane eden Ermeniler Masis bölgesindeki Türklerin yaşadığı köylere baskınlar yapmış, Türk mezarlıklarını dağıtmışlardır. Müdafaasız Türkler Türkiye sınırına çekilmeye mecbur kalmışlardır. Rus askerlerinin oraya girmesi ile büyük olaylar olması önlenmiştir. Fakat bu tarihten sonra bu tür hareketler sık sık görölmeye başlanmıştır.

(4) 1971 yılına kadar yapılan isim değişikliklerini "Ermenistan'da Dünkü ve Bugünkü Yer İsimleri" adlı makalemizde yayınladık. Bkz.Yavuz Aslan "Ermenistan'da Dünkü ve Bugünkü Yer İsimleri" Atatürk Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü Dergisi, C.1, S.6 (1993), s.41.51. Ayrıca bkz. Armiyanskaya SSSR Administrativno-Territorialnoye Deleniye, Erivan, 1971. 1971 yılından sonra yapılan isim değişiklikleri de tarafımızdan tespit edilmiş, yayına hazırlanmaktadır.

1984'te Zori Balayan "Ocak" adlı kitabını(5) yayınladıktan sonra açıkça Ermeni halkını Türklere karşı kışkırtmaya başlarken, Ermeni matbuat ve televizyonu da bu yönde faaliyetlere girişmiştir. Honzadyan, Kaputikyan ve Hambartsutyan gibi Ermenistan Komünist Partisinin yöneticileri Türkler aleyhine Ermeni halkını kışkırtma faaliyetlerini arkadan desteklemiştir. Bütün bunlardan maksat, hayallerinde yaşattıkları "Büyük Ermenistan" hülyasını hayata geçirmek için Ermeni Halkını psikolojik yönden hazırlamaktır.

Ermenilerin ilk aşamada iki hedefleri vardı. Birincisi; Türk nüfusu Ermenistan'dan tamamen çıkararak, Türksüz bir Ermenistan yaratmak, ikincisi ise; Dağlık Karabağı Ermenistan'a dahil etmek. Bu amaçlar için 20 yıldır hazırlık görmekte, fakat fırsat bulamamakta idiler. İşte onlara bu fırsatı Gorbaçov'un yeniden kurma ve açıklık siyaseti verdi.

İlk olarak Ekim 1987'de Ermenistan'ın başkenti Erivan'da düzenlenen mitinglerde Dağlık Karabağ'ın Ermenistan'a birleştirilmesi hakkında nutuklar söylemiş ve imzalar toplamıştı. 19 Şubat 1988 tarihinden itibaren Erivan'da büyük mitingler başladı. Mitinglere katılanlar "Ermenistan yalnız Ermeniler içindir." "Ermenistan Türklere Temizlenmeli" sloganlarını atarak halkı galeyana

(5) Zori Balayan'ın bu kitabı tamamen "Türk Düşmanlığı" açısından yazılmıştır. ve Ermenileri savunmasız Türk ahaliye karşı kışkırtmakta büyük rol oynamıştır. (Bakınız. Zori Balayan, Ocak, Erivan, 1984)

getirdiler. Bu mitinglerin üçüncü günü Lynch'in gezi kitabında da görülen, Erivan'da yüzyılımızın evvellerinden kalmış tek cami, Azerbaycan Mektebi ve Azerbaycan Dram Tiyatrosu yakıldı. Bu olaylara karşı itirazını bildiren Erivan'daki Azerbaycan Türklerinin evleri basılarak yakıldı.

Erivan'da bu hadiseler olurken Dünya Kamuoyunu Azerbaycan aleyhine çevirmek ve ayağa kaldırmak için Bakü şehrinin yakınındaki Sumgayt Kasabasında Ermeniler tarafından "Sumgayt Faciası" hazırlanmakta idi. Bilindiği gibi bu olayda sözde Azerbaycanlılar ayaklanarak Ermenileri katletmişlerdir. Halbuki sonunda ortaya çıkmıştır ki bu olaylar tamamen Ermeniler ve Rus KGB'si tarafından hazırlanmıştır. Bu olaylarda ölen 26 Ermeniden 6'sı Edvard Robertoviç Grigoryan adındaki Ermeni tarafından öldürülmüştür. Olaylardan 10 gün önce Sumgayt'ın bütün emanet kasalarından Ermenilerin bütün emanetlerini almaları, olayların filme alınması için Ermeni kameramanlarının önceden hadiselerin olduğu yerlerde kendilerine yer ayarlamaları ve iki gün sonra bu filmlerin dünyaya yayılması için önceden hazırlanmış abidenin Hankent'inde açılması ve bunun gibi bazı faktörler gösteriyor ki, bütün bunlar Ermenilerin bir oyunudur.

Daha sonraları şimdiki Ermenistan Cumhurbaşkanı olan Ter-Petrosyan şöyle diyecektir: "Sumgayt olaylarından sonra Azerbaycan Halkı şok vaziyetine düşmüştü. Eğer ülke yöneticileri bu durumdan istifade edip, Dağlık Karabağ'ın Ermenistan'a birleştirilmesi hakkında karar çıkarsa idiler, Azerbaycan Halkı buna itiraz edebilmeyecekti."

Aralık 1988'de Zori Balayan Ermenistan televizyonunda şunu açıkça ifade etmiştir:

"Biz Dağlık Karabağ Meselesini ortaya atmak için tam yirmi yıldır ki fırsat arıyorduk. Ancak böyle bir fırsatı bize "yenidenkurma" bahşetti." Görülüyor ki Ermeniler Dağlık Karabağ meselesini çok önceleri ortaya atmak için gayret göstermişler, yalnız fırsat bulamamışlardır.

1988 yılı başlarında gizli faaliyette olan Ermeni "Karabağ Komitesi" ve Erivan'da kurulan "Grunk (Durna) komitesi" Dağlık Karabağ'ın merkezi Hankenti'nde açıkça faaliyet göstermeye başladı. Onların tazyik ve tahriki ile 20 Şubat 1988'de Dağlık Karabağ Halk Milletvekilleri toplantısında Vilayetin Azerbaycan'ın terkibinden çıkarılarak Ermenistan'a dahil edilmesi hakkında mevcut anayasaya aykırı karar kabul edildi.

Bu kararın kabul edilmesi ile de Ermenistan'da yaşayan Azerbaycan Türklerinin faciası başladı. Onlar için iki yol vardı : Ya Ermenilerin çağırışlarına uyarak Karabağ'ın Ermenistan'a birleştirmesine taraftar olacaklar, yada öz ata-baba ocaklarını mecburi olarak terk edeceklerdi. Ne kadar zor olsa da onlar ikinci yolu seçtiler. Propoganda yapmak için Ermenistan İnfomasyon vastıları, Ermenistan'da yaşayan Azerbaycan Türklerinden, Dağlık Karabağın Ermenistan'a birleştirilmesine taraftar bir tek nefer dahi bulamadı.

Ermeniler için Ermenistan'da yaşayan 200 binden çok Türk'ü Ermenistan'dan çıkarmak,

Karabağ meselesini hal etmek kadar önemli idi.

24 Şubat 1988'de Azerbaycan'ın Askeran bölgesinde 2 Türk'ün öldürülmesi olayların gelişmesini hızlandırdı. Ve bu ay zarfında Ermenistan'ın Gafon Bölgesinden Bakü ve Sumgayt'a 4 bin Türk'ün gelmesi ile göçmen akını kütleli bir hal aldı. Bu arada Karabağ'ın çeşitli yerlerinden de Türkler kovulmağa başladılar. Yerli ahalinin kendi Cumhuriyetinin arazisinden kovularak çıkarılması tarihte eşi bulunmaz bir hadisedir.

Bu olaylar olurken Azerbaycan Cumhuriyeti idarecileri değil Ermenistan'da yaşayan soydaşlarının haklarını müdafaa etmek, hatta Azerbaycan'da bile kendi halkının tehlikesizliğini temin etmeğe müktedir değildirler. Onlar sadece meydana gelen bu faciaları örtbas etmek ve halktan saklamak gayreti içinde olmuşlardı. Ancak olaylar hızla daha da geliyordu.

Mart 1988'de Ermeniler bugünkü Ermenistan Cumhuriyeti'nin Masis ve Ararat bölgelerindeki Türklerin yaşadıkları köylere silahlı baskınlar yapmış, birçok Türk'ü öldürmüş ve evleri yakmışlardır. Türkleri göçe zorlamak için Türk köylerini ablukaya almışlar, ekmek ve ezak girişini yasaklayarak, onları açlığa mahkûm etmişlerdir.

Azerbaycan haber ajansı ancak Haziran 1988'de Ermenistan'dan üç bin kadar göçmenin Azerbaycan'a geldiği yalnız bu göçün geçici olduğu gelenlerin Sumgayt ve Abşeron'a yerleştirildikleri açıklanmasını yapmıştır.

15 Temmuz 1988'de Azerbaycan'ın hiç

beklemediği bir olay cereyan etti. Ermenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Yüksek Sovyeti'nin olağanüstü toplantısında "Dağlık Karabağ"ın Ermenistan'a birleştirilmesi hakkında bir karar kabul edilerek, Azerbaycan'a bu kararı kabul etmesi için resmen müracaat edildi.

Azerbaycan Yüksek Sovyeti bu kararı red edince Ermenistan'daki Türklerin vaziyeti daha çok ağırlaştı. Ermenistan'ın çeşitli bölgelerinde, Türklerin yaşadığı yerlere, Ermeni çeteleri tarafından baskınlar yapılmaya köyler boşaltılmaya başladı. Onbinlerce Türk kaçarak Türkiye-Ermenistan sınırında gecelemeğe mecbur olurken, Rusya İçişleri Bakanlığına bağlı kuvvetler Ermenilere engel olmak için hiçbir harekette bulunmadılar. Kasım 1988'e kadar Ermenistan'dan 80 binden fazla Türk kaçarak Azerbaycan'a sığınmıştı. Bu ay içinde Erivan'da yapılan büyük mitingde Karabağ hareketinin liderlerinden Rafael Kazaryan Ermeni halkına şöyle sesleniyordu: "Silahlı grupların yardımıyla göç ettirmeye devam ettirmek gerekir. Bize bütün 10 yıllar arzında ilk defa Ermenistan'ı temizlemek imkânı verilmiştir. Ben bunu on ay arzında mücadelemizin en büyük nailiyeti hesap ediyorum."

İşte Ermenilerin planlı olarak 1988'de başlattıkları bu göç etnik temizleme politikası sonucunda, 1990 yılına kadar 200 binden fazla Türk öz yaşadığı toprakları terk ederek Azerbaycan'a göçmek zorunda kalmış, bu göç ettirme esnasında 300 kadar Türk vahşicesine katledilmiştir. 270'e yakın Türk yaşayış bölgeleri boşaltılmıştır ki bu arazi takriben Ermenistan'ın bütün arazisinin %20'sidir. (Bu arazi bütün Dağlık Karaba arazisinden 2 bin kilometrekare daha büyüktür.)

Elbette bu olaylarda Moskova'nın da eli vardır. Moskova eğer istese idi, bu olaylara kolayca engel olabilirdi. Ancak engel olmak bir yana Ermenilere destek, hatta yardımcı dahi olmuştur. Batı devletleri de bilhassa 1988 Ermenistan Depremi esnasında ilaç ve gıda süsü altında Ermenilere silah getirerek, onların silahlanmasına yardımcı olarak, bu olayların daha fazla gelişmesinde sorumlu olmuşlardır.

Bu insanların bu kadar mağdur duruma düşmesinde en büyük kabahat ve günah ise Rusya güdümünde olan o zamanki komünist Azerbaycan yöneticilerinindir. Çünkü onlar bu insanların haklarını yeterince koruyamadıkları gibi, Ermenistan'da malını bütün varlığını bırakarak kaçan 200 bin Azerbaycan Türkü'nün Dağlık Karabağ'a gitmek ve orada bulunan yaklaşık 80 bin Ermeni'yi çıkararak buralara yerleşmek isteğine engel olmuşlardır. Eğer bu girişime Azerbaycan idarecileri tarafından engel olunmasa idi, bugün Dağlık Karabağ diye bir mesele kalmayacak, Hocalı Katliamı gibi olaylar yaşanmayacaktı.

En acısı şudur ki, dış dünya ve Türkiye bu olaylardan şimdiye kadar tamamen bilgisiz bırakılmış ve hiçbir platformda herşeyini Ermenistan'da bırakarak kaçan bu insanların hakları savunulmamıştır.

Temennimiz daha fazla zaman geçmeden bir an önce bu konunun üzerine gidilerek, Birleşmiş Milletlere götürülmesidir. Ve şu anda büyük ekonomik yokluklar içerisinde Azerbaycan'ın çeşitli bölgelerinde yaşayan bu insanlara el uzatılması ve hatta Türkiye Cumhuriyeti'nin bu insanlardan hiç değilse sembolik sayıda bir miktarını Türkiye'ye getirmesidir.